

Levél a jobboldalnak - TGM vitára hív!

2009 június 22. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

• [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

"Ezt a levelet nem azért írom, hogy békét kössek a magyarországi jobboldallal. Nem azért, hogy rokonszenvet ébresszek magam iránt, hogy „jó pontokat szerezzek” a küszöbönálló hatalomváltás el?tt." - ezekkel a sorokkal kezd?dik Tamás Gáspár Miklós levele jobboldalnak.

Nem azért, hogy összefogásra buzdítsak, hogy kiegyezésre törekedjem, még csak azért is csak kevésbé, hogy

meggy?zzem a jobboldalt err?l vagy arról, és nem azért, hogy kerül? úton érveket hozzak föl ellene, vagy szelídebb retorikával megismétljem a szokásos hadüzeneteket és harci riadókat.

Egyszer?en azért írok, mert szerintem meg kellene beszélnünk egyet s mást. Legel?ször azonban tisztázni szeretném a saját politikai álláspontomat, amelyr?l a fontosabb dolgokkal elfoglalt, az írásaimat nem ismer? jobboldali olvasó nem tudhat sokat. Csupán azért, hogy láthassa: ki ír neki levelet, és honnan írja.

Én annak a meglehet?sen sokszínű, egymással is vitában álló, fölöttébb különböz? politikai életrajzokkal rendelkező baloldali közösségnek (ezen belül is annak a halmaznak, amely nem hajlamos az 1989 el?tti rendszer rehabilitálására) vagyok a résztvev?je, amely ellenzékben van – balról – a jelenleg kormányzó Magyar Szocialista Párttal és a Szabad Demokraták Szövetségével szemben, habár nem rokonszenvezik a mai parlamenti ellenzékkel se. A hivatalos balközépt?l élesen megkülönböztetend? antikapitalista táborot nevezem majd ebben az írásban „baloldalnak”, amelyet kéretik nem összetéveszteni a pillanatnyilag hivatalban lév? kormány híveivel, akik sajnálatos módon maguknak foglalták le a „baloldali” és „szocialista” szavakat, bár ezek a szavak idegenek a politikájuktól, s legfőljebb a múltjukról és az identitásukról mondanak valamit. Valami igen zavarosat.

Barátaim s magam élesen ellenezzük, elutasítjuk a neokonzervatív-neoliberális politikát folytató „balközép” kormánykoalíció ortodox monetarista, egyensúlyi, „kínálati oldali” gazdaság- és társadalompolitikáját, a népjóléti (szociális) rendszerek leépítését, a szociális segély, a családtámogatás, a gyés, a gyed, a szocpol korlátozását, a közalkalmazotti bérek és a nyugdíjak nominális csökkentését, a „segély helyett munka” képmutató programját, a hiánycéloknak a Nemzetközi Valutaalap és az Európai Unió diktátuma alapján történ? meghatározását. (2006 tavaszán, közvetlenül a választások után, még a kormányalakítás el?tt, amikor rájöttem, mire készül titokban az MSZP és az SZDSZ, megírtam: ebb?l faszálódás lesz. Lett is – sajnos.) Nem hiszünk a magyar gazdaság „t?kevonzó képességének” mítoszában, amely szerint a reáljövedelmek alacsonyan tartása, a t?ke adóinak csökkentése, a fogyasztási adók emelése Magyarországra hozza a transznacionális t?két, amely majd munkahelyeket „teremt”. Minderr?l bebizonyosodott, hogy közgazdaságilag tarthatatlan, szociálisan kibírhatatlan, erkölcsileg elvetend?; növeli a társadalmi igazságtalanságot és egyenl?tlenséget. A világgazdasági válság körülményei között pedig egészen bizonyosan elszegényedéshez vezet. A fizet?képes fogyasztói kereslet összeomlása pedig – a legszegényebbek növekv? szenvedései, a munkásosztály és az alsó középosztály létbizonytalansága közepette – a kiskereskedelem, a lakáspiac és az épít?ipar, a mez?gazdaság, a könny?ipar stb. vállalatainak bezárásához vezethet. Az állam bevételeinek és kiadásainak csökkenése tönkreteszi az oktatást, a kutatást, a kultúrát.

A följobbi értelemben vett, szerintem egyedül autentikus baloldal fokozatosan kivonná a „globális közjavakat” (víz, leveg?, energia) a piac fönnhatósága alól, állami ellen?rzés alá helyezné a bankokat, nyugdíjpénztárakat, biztosítótársaságokat, megállítaná és visszafordítaná a társadalombiztosítás, a nyugellátás és az egészségügy privatizálását. Mindezt azonban nem a szuverén állam kezében összpontosítaná, hanem a termel?k és a fogyasztók demokratikus ellen?rzése alá helyezné, önkormányzati és öngazgatói formában. Az európai baloldal (a szociáldemokratáktól balra elhelyezked? baloldal) bevezetné a mindenkire érvényes, a szegénységi szint fölötti, munkától függ?vé nem tett, „föltétlen” megélhetési alapjövedelmet (unbedingtes Grundeinkommen, living wage). Belátva, hogy a t?kés értéktermelés része a munkaer? újratermelése, és ennek terhei a t?kére hárulnak, amiképpen a haszna is, bevezetné a házimunkáért járó munkabért (wages for housework), amely nélkül a n?k egyenl?sége szófia beszéd. Mindez enyhítené a t?kés rendszer legnagyobb átkát, a strukturális munkakényszert. A jelenlegi négyeseresére emelnék a munkanélküli-segély folyósításának időtartamát. Mindezek föltétele nem az állampolgárság lenne, hanem a letelepedés, életvitelszer? egy helyben lakás. Az egyenl?ségi program természetes és szerves része az etnikai, regionális, kulturális, szexuális, felekezeti kisebbségek teljes egyenjogúsága és a hátrányos helyzeteket kiegyenlítő pozitív diszkrimináció. Rokonszenvez? érdekl?déssel nézzük azokat a kísérleteket, amelyek a kamatmentes mikrohitellel, haszonkulcs nélküli természeti cserével, kalákával, helyi pénzzel, energiatakarékos ökoházakkal, foglalt házakkal, szociális bolthálózatokkal, a szövetségi mozgalom fölújításával folynak. A kis lépések is lehetnek valami nagynak a kezdetei.

A lejáratott neoklasszikus közgazdaságtanra épül? neokonzervatív ortodoxia erre azt kérdezi: mib?l? Erre az a helyes ellenkérdés: mi a pénz? A pénz a szuverén (az állam) által garantált teljesítési ígérvény a valamely társadalomban szükséges tranzakciók számára. E tranzakciók terjedelmének meghatározása szabad társadalomban pedig a termel?k és fogyasztók közösségének deliberatív (racionálisan tanácskozó és dönt?) folyamatokban (például a részvételi büdcsékben, a demokratikus tervezésben) kinyilvánított szándéka. A gazdaság nem természeti, abszolút határokkal meghatározott, rögzített eszközmennyiség (ez lehet hasznos absztrakció tankönyvek első fejezetében, de a valósághoz vajmi kevés köze van), elválasztása az ökológiától, a társadalomtól, a népesedést?l, az emberföldrajztól, a kultúrától, az emberi test?l mer?ben mesterséges. A modern technika

lehet?vé tenné a sok szabad id?t, a jólétet, a kreativitást, a hierarchia leépülését, ehelyett egyre kevesebb ember dolgozik egyre többet, a többiek pedig szociális hulladéknak tekintik. Etnicizálják és kriminalizálják a nyomort, büntetik a szegénységet. Mindezt embertelennek tartjuk, és szembeszállunk vele. És törekszünk a bel?le kiinduló politikai instrumentumok (mint például a lisszaboni szerződés, a maastrichti kritériumok, a NATO, az Európában és Ázsiában meglév? amerikai támaszpontok, a nukleáris fegyverkezés, rakétapajzs stb.) megszüntetésére, fölszámolására.

Ez a rövid összefoglalás a túlságos tömörsége miatt persze önkéntelen karikatúrája önmagának. De talán képet ad arról, hogy milyen irányú az a baloldali „radikális reformizmus”, a neokonzervatívok szerint „irreális és veszedelmes utópia”, amely?l szintén kellene már értelmesen beszélni. De én önökkel most nem err?l akarok eszmét cserélni, ezt csak – talán nem haszontalan – tájékoztatásul közlöm.

Amir?l viszont föltétlenül beszélünk kell, az a fasizmus. A magyarországi keresztyén-nemzeti, konzervatív jobboldalon a mai fasizmus kérdésének pusztá fölvetését sért?dött és defenzív mondatok fogadják. Ezek a kissé furcsa „anti-antifasizmus” tárgykörébe tartoznak.

Fölvetik, hogy az antifasiszták „lefasisztázzák” a magyar népet. Ez nem áll. A magyar nép többsége nyilvánvalóan idegenkedik a fasizmustól, nácizmustól mint olyantól, bár a különféle széls?jobboldali, tekintélyelv?, antidemokratikus, fajgy?löl? tartalmak – diffúzan gomolyogva – elég gyorsan terjednek, anélkül hogy egységes világnézetté állnának össze. Kétségbeesett antináci túlzások természetesen akadnak, és sajnálatosak.

Fölvetik, hogy a bírálók mintegy „kipécézik” Magyarországot, pedig másutt is vannak ilyen jelenségek. Ebben több az igazság. Ennek az egyik oka a magyarországi közélet szárnalmas provincializmusa. „Ilyesmi nyugaton nem volna lehetséges!” – kiáltják tájékozatlan balközép, „balliberális” közírók, pedig ez nem így van. Ausztriában (mintegy 30 százalék!), Dániában, Hollandiában erősebb a széls?jobboldal, mint Magyarországon, a British National Party (BNP), amelynek a vezére a Waffen SS h?siességét szokta ünnepelni a Blood & Honour (Vér és Becsület) árja harcosaival a budapesti H?sök terén, a legutóbbi fölmérések szerint öt-hat képvisel?t küldhet az Európai Parlamentbe, pedig ahhoz a párthoz képest a magyarországi Jobbik szabadk?m?ves árnyalatú, liberális nyugdíjasklub. (Meggjegyzem, a canterburyi és a yorki érsek fölhívta a választókat, ne szavazzanak a BNP-re. A magyarországi történelmi egyházak hasonló fölhívása a Jobbikkal kapcsolatban nyilván elkerülte a figyelmemet.)

Az olyan, pusztán konzervatívnak tartott kormányok, mint Sarkozyé Franciaországban és Berlusconié Olaszországban, rasszista kampányokkal öregbítik népszerűségüket, mindkett? büntet?politikával helyettesíti a szociálpolitikát. (Az izraeli kormányban is részt vesz a széls?jobboldal, amely a külügyi tárca tulajdonosa jelenleg.) A minta egyébként az 1980-as évek konzervatív Amerikájából származik. Az erősd? újfasizmus nem magyar jelenség, hanem a hanyatló, z?rzavarba sülyyed?, politikailag tehetetlen Európa sajátossága. (A másik ok az, hogy a Magyar Gárda kit?n?en fényképezhet?. Ezeket a képeket mindenütt megértik. A hazai közvélemény jelent?s része azonban úgy tesz, mintha nem értené.)

A konzervatív sajtó és blogoszféra legf?bb védekez? technikája mindössze abban áll, hogy letagadja a szemmel látható valóságot, illetve a fasisztoid, kvázi náci jelenségeket „a másik oldal” összeesküvésének kontextusában próbálja magyarázni. (Titkosszolgálati provokációk persze lehetségesek – de miért lehetségesek?) Pedig teljességgel elegend? bármely tetsz?leges hétköznapi betekinteni az ismertebb internetes fórumok kommentjeibe – beleértve a balközép sajtó honlapjain megjelen? hozzászólásokat –, hogy lássuk, mennyire elterjedt a náci „gondolatkinccs”, els?sorban az egyetemi és diplomás ifjúság körében. A napokban láttam a Mogyoródi úton a következő gigantikus föliratot: „Holocaust: Istennek tetsz? áldozat.” A teológiai lexikon (másra vonatkozó) szótári definíciója parodisztikusan hirdeti a mai nácizmus alapvet? tanát, amelyre mindez visszavezethet?. A konzervatív sajtó sért?döttsége viszont – „Bennünket támadnak, bennünket járatnak le!” – abba a kényelmetlen látszatba man?verezi bele a mérsékelt jobboldalt, mintha azonosulna a fasisztákkal, amikor belefoglalja ?ket a többes szám első személy? megbántottságba. (Különösen fölt?n? a jobboldalon a jogvéd?kkel, antifasiszta mozgalmárokkal, kisebbségi aktivistákkal szembeni szikrázó gy?lölet, amely meghaladja a cigánysággal szembeni elterjedt ellenszenv intenzitását is.)

Pedig hát volt – tehát lehetséges – konzervatív antifasizmus. Magyarországon konzervatívok, mint Bethlen István és Székf? Gyula köre, szembefordultak annak idején a hitlerizmussal, fegyverrel harcoltak ellene a legitimisták, még olyanok is az antifasiszta táborhoz csatlakoztak, akik a magyar Fehér Gárdából, azaz a fajvéd?kt?l érkeztek, mint Bajcsy-Zsilinszky Endre, aki elvégre a szocialista parasztvezér, Áchim András gyilkosa volt valamikor. Van konzervatív kritikai teória a fasizmussal szemben, gondoljunk például Eric Voegelin vagy Kolnai Aurél m?veire. És hát világossá kell tenni: a mai magyar konzervatív jobboldal nem náci, és épelméj? ember ezt nem is állítja.

Értsünk szót: mindennel vissza lehet élni, az antifasizmussal is. Az evvel a témával kapcsolatos – megengedem: olykor igazságtalan, gyakran túlzó – vádaskodások kellemetlenek lehetnek, de a probléma mégsem az antifasiszta dúltság, hanem maga az alapjelenség: a faszizmus. Tudom, maga a terminus is sokakat idegesít, de hát konvencionálisan így szokás nevezni nemcsak az olasz totalitárius mozgalmat, hanem kiterjeszt?leg (nota bene: Adolf Hitlerrel egybehangzóan) az egész emberirtó széls?jobbaldalt, nációkkal, Heimwehrrel, Vasgárdával, nyilasokkal egyetemben. A pusztá terminológián túl meg kell kérdezni: fasizmus-e, náciizmus-e, amit ma – többek között Magyarországon – tapasztalunk? Igen és nem.

A mai posztfaszizmusból több elem hiányzik, ami lényeges volt az eredeti jelenségben. El?ször és mindenekel?tt: a fasizmus-náciizmus megelőz? (preventív) ellenforradalom volt a marxista (szociáldemokrata és kommunista) tömegpártok, radikális szocialista szakszervezetek, munkástanácsok forradalmi, hatalomátvételi szándékával szemben, továbbá kulturális ellenforradalom az id?legesen hegemon helyzetbe jutott széls?baloldali kultúra szubverzív, fölforgató, tekintély- és hagyományellenes dinamikájával szemben. Ez a fajta széls?- és ultrabaloldal (a kett? nem egészen azonos, de ezt itt nincs terem kifejtetni) ma nem – legfőljebb csökevényesen – létezik, marxista tömegpártokról és szocialista munkásmozgalomról, vörös (vagy az anarchista fekete) zászlót lobogtató sok millió proletárról szó sincs. A mai széls?jobbaldal rutinszer?en antikommunista, de ez az antikommunizmus (valóságos ellenfél híján) üres, legfőljebb a múltra utalhat jelképesen.

Másodsor: hiányzik a militarizmus. A fasiszta és náci pártok és rohamosztagok szociológiailag els?sorban leszerelt katonák, frontharcosok, hadastyánok, obsitos tiszték mozgalmi voltak. Ezek a mozgalmak új európai háborúra, revánsra, az államhatárok er?szakos megváltoztatására, a gyarmati területek újraelosztására törekedtek. A posztfasiszták katonai szimbolikája ma paramilitáris, terrorista, „kommandós” jelleg?, a létszámukban er?sen korlátozott modern zsoldoshadseregek nem támogatják (bár a hivatásos fegyvereseket gyakran vonzza a posztfasiszták, neonáci er?szakos föllépése, fegyver- és er?kultusza, hímközössége). Új Ludendorffok, Göringek aligha bukkannak föl. Az európai háború ma senkinek sem a jelszava.

Harmadsor: a mai posztfaszizmus – olvasóim számára esetleg meglep? ez – nem totalitárius. A benne foglalt „politikai projekt”, habár természetesen antidemokratikus, antiliberális és antiszocialista, nem világos. Minden mai marginális politikához (így például az antiglobalista-antikapitalista „új szociális mozgalmakhoz” is) hasonlóan a posztfaszizmus „követeléseket” intéz a politikai közösséghez és az államhoz, „rendszabályokat” (természetesen elnyomó rendszabályokat) követel, „problémákat” akar kurtán „elintézni”, a közjogi rendszert csak „módosítani” óhajtja (kizárva bel?le „az ellenséget”), vezérelvet, egypártrendszert nem indítványoz.

Ezek nagyon fontos különbségek, de a folytonosság elemei is fölt?nek azért. El?ször is: a mai fasizmus (vagy posztfaszizmus) szintén az „osztályharc fölül?” ügynöke. A támadó ék – minden „antikapitalista”, f?leg a hitelüzlet és a nagykereskedelem elleni fecsegés ellenére – a leggyöngébbeket, a legszegényebbeket, a kiszolgáltatottakat, a kapitalista rendszer „t?ke-munka kontinuumából” kiszorítottakat veszi célba: Kelet-Európában a romákat, másutt a bevándorlókat (els?sorban a muzulmánokat, de egyre inkább a kelet-európai vendégmunkásokat is), továbbá minden védtelennek vélt kisebbségi csoportot a zsidóktól a melegekig. Jellemz? rá a modern magaskultúra és a modern értelmiség elleni mély gy?lölet. (No meg a patriarkális, n?gy?löl? heteroszexizmus.) Ma is fontos szerepet játszik benne a lecsúszó, deklasszálódó alsó középosztály, az állástalan, félm?velt fiatal diplomások, küszköd? fiatal kisvállalkozók serege. Ez nem változott.

Másodsor: a mai fasizmus is szembe fordul az egyenl?ségnek mind a keresztyén, mind a fölvilágosító-forradalmi változatával, továbbá a klasszikus polgári szabadságeszményekkel (kifejezési szabadság, szabad politikai akaratképzés, képviselőlet, pluralizmus, tolerancia, jogállamiság, népszuverenitás stb.). Mindennek immár hagyományos hordozója az antiszemizmus, amely nálunk megrendít?en intenzív és virulens.

Harmadsor (s én ezt tartom a legjelent?sebbnek): az egykori és a mai fasizmus radikálisan megváltoztatja az állampolgárságnak (a politikai közösség tagságának) a klasszikus republikánus – a kantiánusoktól a marxistákig egységesen elismert – tanát. Ebben (persze öntudatlanul) a Harmadik Birodalom legnagyobb teoretikusának, Carl Schmittnek a tanítványa. A népszuverenitás alaptételére támaszkodó klasszikus polgári nemzetállam a Schmitt számára oly fontos (a politikában csakugyan alapvet?) barát-ellenség megkülönböztetést az állam határára tolja ki: a nemzet (a politikai közösség), ha tetszik: „államnemzet” minden tagja „barát”, csak külföldi állam polgára lehet „ellenség”. A nép az állam szemszögéb?l nézve: barátok szervezett testvérisége. (Ez a polgári állam keretein belül csak utópia lehet: fölvilágosító utópia, ám regulatív jelleg?; ennyiben a modern univerzalizmuson alapuló „alkotmányos jogállam” számára nélkülözhetetlen.) Ha ezt a határt az állam határain bévültre helyezük, el?áll a fasizmus. Ha az állampolgárok egyetemére nem vonatkozik a politikai jogok egyeteme, megsz?nik mindenfajta

köztársasági rend.

Legalábbis szimbolikus értelemben a magyarországi szélsőjobboldal nagy ideológiai sikert ért el a republikánus alaptan elveinek kétségbe vonásával. Ha „a barátok testvériségéből”, a köztársaság által politikailag és jogilag összefogott népből nemzetiségi, faji-etnikai, felekezeti, világnézeti, kulturális vagy életmódbéli, szexuális orientációs stb. alapon ki lehet rekeszteni a korábban elvileg a politikai jogok teljességének örvendő honpolgárokat, akkor csakugyan nyitva az út a fasiszmus felé. A magyarországi szélsőjobboldal egyik, meglehetősen népszerű irányzata csak következetes, amikor kijelenti, hogy eszménye a kasztrendszer. (A kasztrendszer fölüjlesztésének gondolata még a XIX. századból származik. Az emberi különbségek naturalizálása és ennek a naturalizált, „biopolitikai” különbségnek az államalkotó elvével emelése a modernség teljes visszavonása – ami szintén a mindenkor fasiszmus tipikus jellegzetessége.) Nem minden rasszizmus és antiszemitizmus fasiszta, náci jellegű, de Auschwitz után a posztfasiszmus mindig magába olvasztja a prefasiszta és fasiszta-náci változatokat, amin nem lehet csodálkozni.

Szerény nézetem szerint a magyarországi konzervatív jobboldal dilemmája a következő: a „két tábor” téves logikája alapján hagyja-e magára hatni az új keletű, fiatal és energikus fasiszmus nézeteit és szimbolikáját, vagy elutasítja ezt a lehetőséget. Mindaddig a konzervatív jobboldal az antifasiszmust a szociálliberális és neoliberalis „balközép” sajátosságának tekintette – pedig létezik konzervatív antifasiszmus (Magyarországon is, csak elszigetelt és nem eléggé ismert) –, ezért mindmáig nem volt hajlandó a szokásos tiltakozó, elszörnyedő, elítélő gesztusokra. Az, hogy a „balközép” és a baloldal mintegy kisajátította az antifasiszmust, nem helyes és nem kedvező, de nem mentés. Az, hogy néha olyan személyeket és köröket vádolnak burkoltan vagy nyíltan náci, fasiszta szimpátiákkal, akik és amelyek ezt nem érdemlik meg, igaz – de szintén nem mentés. Túlhevült balközép cikkírók a konzervatív jobboldaltól hagyományának megtagadását követelik, továbbá teljes körű, töredelmes bűnvallomást: ez csakugyan abszurdum – de nem mentés. (Hasonló szemrehányásokat a konzervatív sajtóhoz is lehetne intézni, de ezt se tartom fontosnak.)

Elgondolkodtató, mondhatni: csüggesztő állapot, hogy eddig alig akadt tekintélyes jobboldali, konzervatív értelmiségi, aki az elterjedtebb jobboldali médiumok valamelyikében hangot adott volna aggodalmának vagy fölháborodásának, alig akadt olyasvalaki, aki – azontúl, hogy meglehetősen nevetséges módon az egész szélsőjobboldalt a „balliberális” körök találmányának tekinti – a nagy nyilvánosság előtt elmélkedett volna azon, hogy szerinte mi a teendő a mai fasiszmissal szemben. (Megjegyzem, ennyiben a Fidesz–KDNP „balra áll” saját sajtójától és értelmiségétől: Orbántól, Kövértől, Pokornitól, Semjéntől szórványosan hallunk antifasisztának értelmezhető nyilatkozatokat.) Ezt valameddig magyarázza az abszurditásig kiéleződött szembenállás a „baloldalnak” nevezett neokonzervatív-neoliberalis jobboldal és a konzervatív (nemzeti konzervatív, szociálkonzervatív) jobboldal között. De örökké nem magyarázhatja. Én nem teszek önöknek javaslatokat, ez nem az én dolgom, csak elteszem ezen a sajtóságtól elzárkózott helyzeten. Nem óhajtom elírni önöknek – isten őrizz! –, hogy „elhatárolódjanak”, tudom, mennyire utálják az efféléket. De meggyőződésem, hogy meg kellene szólalniuk ebben az ügyben. Ha van nemzeti ügy, hát a fasiszmus problémája, remélhető közös leküzdése az. A megítélésével kapcsolatos nézeteltérések természetesek – önök nyilván az értelmezésemet is vitatják majd, s ennek szintén örülnék –, de baljós hallgatásuknak jó lenne, ha vége szakadna. Ennek a cikknek a kéziratát 2009. május 27-én zártam le, másodízben apró módosításokkal pedig június 3-án, tehát az európai választások előtt.

TGM, mno.hu

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD

A trianoni gyalázaatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden
magyarnak látnia kell”

Ajánló